

1. Представете себе си накратко.

Роман Кисъов, роден през 1962 г. в Казанлък, отраснал в Русе, завършил Живопис в Националната художествена академия, живее в София. Пише и превежда поезия, рисува, оформя и илюстрира книги. Това е баналното ми кратко представяне, което може да се открие в книги, литературни издания и в мрежата.

2. Как в живота Ви се преплетоха поезията и изобразителното изкуство?

Рисувам от много малък, откакто се помня. Първата ми награда за рисунка беше още в детската градина за участието ми в градска изложба с детски рисунки в Русе. Като ученик в началното училище в Русе печелих редовно първа награда на ежегодния тогава градски конкурс за рисунка на асфалт, а на 10-годишна възраст участвах и на международен фестивал за рисунка на асфалт в Потсдам, Германия (тогава ГДР). Мои рисунки бяха публикувани в някои известни списания от онова време, включително на корицата на известно юношеско списание в Рига, Латвия. По-късно завърших Художествената гимназия в Казанлък и Художествената академия в класа на проф. Светлин Русев. Първото си стихотворение написах доста късно, на 25-годишна възраст, бях втора година студент в Академията. Тогава вече имах изграден вкус и критерий за поезия, но не съм и помислял да пиша, тъй като, от една страна, вече бях избрал пътя на изобразителното изкуство, а от друга – баща ми беше известен поет и имах вътрешна съпротива в тази връзка. Но поезията буквално ме връхлетя, в началото направо ме обсеби, до голяма степен дори измести рисуването, разреших посещенията си в ателието в Академията, пропусках доста лекции, за да чета и да пиша поезия. Да, в началото поезията и изобразителното изкуство при мен бяха в единоборство, ревнуваха се, в този смисъл беше мъчителен процес. По-късно се помириха, сприятелиха се и започнаха да се допълват и взаимно да си помагат. Все пак – и до ден днешен – поезията остана водеща.

3. Важи ли за Вас метафората „баща ми в мен“, която често използваме за двойката творци Петко Славейков – Пенчо Славейков? Можем ли да твърдим, че поезията е изкуството, което сте наследили от своя баща, а изобразителното изкуство е вашето „откритие“ в живота?

Преди няколко години в една анкета, проведена с мен на тема „Баща ми в мен“, отговорих следното: Що се отнася до „Баща ми в мен“, мисля, че само някои от идеите в едноименното стихотворение на Пенчо Славейков са валидни за мене. Баща ми е само донякъде (отчасти) в мен, той не живее изцяло в мен. Вярвам, че той живее в друго, небесно измерение, и че е по-жив от всякога. Тук, в това, земно измерение, той живее чрез Словото и в своето слово. Струва ми се, че за мене са най-валидни следните думи на Пенчо Славейков от „Баща ми в мен“:

*И чувствам с крило как божии дъх ме гали —
и чувствам, че ти доволен си от мен...
Че на живота аз свещените скрижали
понесох — не да ги захвърля пак смутен.*

А относно втория Ви въпрос – в някакъв смисъл може да се каже, че и двете изкуства (поезията и изобразителното изкуство) съм ги наследил от баща ми... На младини той също е започнал с рисуване, имал е такава дарба – като ученик е участвал в т. нар. концертно рисуване (на живо, на сцена), когато е отбивал военната си служба през 50-те години е рисувал плакати и табла в поделението, а скоро след това е бил и художник в най-големия завод по онова време в Русе. Известно време той пазеше вкъщи един свой живописен пейзаж с маслени бои. Баща ми отрано загърбва рисуването и изцяло се отдава на литературата – поезия, преводи, редакторска работа. Той имаше безпогрешен усет и точна оценка за качествено в изобразителното изкуство. Насърчаваше ме в рисуването, купуваше ми бои и художествени материали, книги за художници и художествени албуми. Имаше много приятели художници, с които ме запознаваше, за да ми дават напътствия. В бащиния ми род има и други професионални художници, най-известен от които е живописецът Йордан Кисьов от Силистра, първи братовчед на баща ми (на двама братя синове), който беше дългогодишен директор на Градската художествена галерия в Силистра, а през 2020 г. му бе присъдена националната награда за живопис „Владимир Димитров – Майстора“, която е една от най-авторитетните награди за изобразително изкуство у нас. Неговият син (и мой по-млад съименник) беше мой ученик в гимназиална паралелка по изобразително изкуство в Русе през 90-те (когато аз преподавах няколко години), а след това завърши графика в университета във В. Търново.

Затова може да се каже, че и двете изкуства съм ги наследил от баща ми. Но наследството „по дух“ е по-важно от наследството „по кръв“, според мен, още повече когато става въпрос за изкуство, за духовна дейност. И в този смисъл е вярно също, че и двете изкуства са мое откритие (откровение) в живота.

4. В какво според Вас се крие общото между различните видове изкуство?

Общото между различните изкуства е Духът, който в-дъх-новява („дух“ иде от „дъх“), и Словото (като изначална субстанция).

5. Вашата първа стихосбирка „Вратите на рая“ печели литературната наградата „Христо Г. Данов“, но същевременно с това тя е издадена от издателството „Христо Г. Данов“. Разкажете ми повече за работата си с това издателство (задавам ви този въпрос, тъй като в дисертационния ми труд е съсредоточен върху това издателство в годините 1960-1990 г.)

В началото на 1995 година все още съществуващото тогава държавно издателство „Христо Г. Данов“ по случай 140 години от неговото създаване

обяви национален конкурс за ръкопис на книга (поезия и проза) за млади автори до 33-годишна възраст, но не непременно първа книга, ограничението по регламент беше само възрастта. Наградата беше издаването на книгата – една поетична и една с проза. Моят ръкопис спечели първата награда от над сто постъпили ръкописи с поезия. По-късно разбрах, че журито, председателствано от проф. Светлозар Игов, е било категорично за моя ръкопис. Така се появи „Вратите на рая“, а аз след около 2 месеца (в началото на юли) навърших 33 години. Всъщност хванах „последния влак“. Наградата за проза спечели пловдивчанинът Николай Ватов (за съжаление отдавна покойник) със сборника си с разкази „Отломки самота“. В навечерието на 24 май същата година, в рамките на няколкодневното юбилейно честване на издателството, в къщата-музей на Христо Г. Данов се състоя и награждаването ни. Няколко часа по-рано получих току-що издадената си първа книга (с мои рисунки) лично от поета Добромир Тонев, който беше главен редактор на издателството и член на журито. Тогава се и сприятелихме с Добри, за което съм много благодарен на Провидението, понеже обичам поезията му и смятам, че той е един от големите ни поети. Неговото име стои като редактор в издателското каре на последната страница на „Вратите на рая“, но той каза: „Какъв редактор съм ти аз, нищо не съм пипал и променял.“ И добави: „Внимавай с втората си книга, особено след такъв дебют втората е още по-важна.“ Него ден той ми подари с посвещение своя стихосбирка „Арго“. Скоро след това аз му посветих стихотворение със същото заглавие, което влезе във втората ми книга „Сянката на полета“ (2000 г.). Когато след по-малко от година Добри почина, си дадох сметка, че в това мое стихотворение има някакво предчувствие за ранното му „отплаване“. Жалко, че си отиде толкова млад!

6. В тази Ваша стихосбирка откриваме стихотворения, в които лирическият говорител е затворен в себе си, изпитва тежест от самия живот. Това до някаква степен според мен доближава поезията ви до тази на Атанас Далчев. Смятате ли се повлиян, така се каже, от него?

Има такива стихотворения във „Вратите на рая“, да, но това са най-ранните ми стихотворения от студентските ми години, които влизат в първия цикъл на книгата – „Преди да се родя“, докато вторият цикъл – „Откровение“ контрастира рязко на първия, като показва духовна трансформация, катарзис и „новораждане“ на „лирическият говорител“. С тези си два цикъла книгата е изградена композиционно именно с идеята за този контраст – „преди“ и „след“, или „мрак“ и „светлина“ и т.н.. Докато именно стиховете ми от втория цикъл задават посоката на по-нататъшното ми развитие като поет. Като се замисля, като че ли някои от ранните ми стихове от първия цикъл наистина се родят като състояния с някои от ранните стихове на Далчев, без да съм търсил съзнателно такова родство, още повече, че в тези мои ранни стихове преобладава най-вече парадоксът.

А иначе поезията на Атанас Далчев открих като ученик в гимназията в средата на 70-те години на миналия век благодарение на моя баща, който се е познавал с него и много го ценеше. Аз тогава бях наистина пленен от стиховете му и писах

есе за поезията му като домашно задание по литература – мой избор за съвременен поет извън учебната програма. По онова време около Далчев не се шумеше, почти не го издаваха, беше познат само на по-тесен кръг от литератори и ценители, бил е в нещо като немилост, изкарвал си е прехраната предимно с преводи. Е, времето си знае работата – поезията му отдавна има своето заслужено място на класика в българската поезия.

7. Защо използвате толкова много библейски мотиви в своето творчество? Смятате ли, че човек може да открие своето спасение в Бог?

Библейските мотиви и препратки са по-директни най-вече в първите ми 3-4 книги. И въпреки това те не са външни, формални, „книжни“, а са плод на духовна трансформация, за която вече споменах, както и на лични духовни опитности. Именно в тези книги преобладават стихове с религиозно-философски характер, или по-общо казано „християнска лирика“. По това време някои литературни критици побързаха да ми поставят етикета „религиозен поет“. Като всеки етикет, такова определение е погрешно или в най-добрия случай непълно. Не че нямам такива стихове, но като цялостно обобщение не е съвсем точно. В следващите ми книги поезията ми се обогатява и обхваща различни пластове и измерения на битието (видими и невидими)... Най-пълна представа за това дава моят обемен том с избрани стихотворения „Мистичната роза“ (изд. „Ерго“, София, 2016). По-точно определение за моята поезия би било – „мистична“. Но като всяко определение, това също донякъде ограничава, тъй като аз имам и такива стихотворения, които не са нито религиозни, нито мистични. Все пак „мистична поезия“ е по-точно определение. Такава е и живописата ми след Академията – мистична.

Колкото до въпроса Ви за спасението – не само че човек може да открие своето спасение в Бог, ако го търси истински, то няма друго спасение, освен в и чрез Бог, чрез вечната жертва на Спасителя на света – Исус, Който е Христос. Това се отнася и за тези, които не вярват в това, защото и те, както и всеки, бива изпитван и (ще) отговаря според закона на съвестта, който е Гласът на Твореца, вложен във всеки, стига да го чува, да не го заглушава. Още по-точно е да се каже, че човек не може да открие своето истинско (а не имагинерно, според различни човешки представи) спасение, ако Бог не се открие на човека по един тайнствен начин. Спасението е Дар свише. Но това е голяма и сложна тема, и не е тук мястото да навлизам в нея.

8. Как се ражда истинското изкуство? Винаги ли е плод на болезнено преживяване, или човек може да твори и от щастие?

Не винаги е плод на болезнено преживяване, може да е плод и на щастливи, радостни състояния, въпреки че е разпространено схващането, че то е възможно само чрез страдание. Няма рецепти. Раждането на истинското изкуство е Тайнство, подобно както раждането на едно дете. В този смисъл, докато една творба се роди, често има „родилни болки“. Това обаче не винаги е при самото създаване на творбата, много често тя е носена дълго време в духовната

„утроба“ на твореца. Специално с поезията аз лично имам и друга опитност (с изобразителното изкуство нещата стоят по-различно) – стихотворението да дойде ненадейно, като внезапно откровение, като невидима мълния, на всевъзможни места – на улицата, в кафенето, в автобуса. Случвало се е да сънувам стихотворение, явявало ми се е в почти завършен вид насън. Творческият акт е мистичен акт. В най-голяма степен това се отнася за боговдъхновената поезия. Неведнъж съм казвал, а и писал, че не поетът избира Поезията, а Поезията избира поета. В моето есе „За поезията, или тайната йерархия на думите“ съм се опитал да обясня накратко защо това е така. Добре е да се прочете цялото есе, но ето в тази връзка кратък цитат от него: „Поезията, истинската, висша Поезия, е жив и тайнствен мост между невидимото и видимото, по който преминава духът. Тя е Път към онази реалност и онзи мистичен език, които са източник на вечното и екстаза.(...) Поезията не може да промени живота непосредствено и пряко. Но Думите на Живот, които са инструмент на истинната Поезия, могат да променят отделния човек, който е отворен и готов за такава промяна. И още по-точно е да се каже, че истинната Поезия е инструмент на животворящите Думи, защото нейната ценност е именно в това, че тя не е самоцел, а средство. Тогава тези скрити, тайнствени Думи разкриват на човека неговата истинска същност, срещат го със собственото му съкровено Аз и тази среща е Откровение, което преобразява. А преобразеният и възвисен човек с ново съзнание, на свой ред се превръща в сътворец със Словото-Бог и употребяващ в живота си Думите на Живот, които имат силата да преобразяват този свят и да го доведат до хармония с мечтите му.“ (<https://romankissiov.com/za-poeziata-ili-tainata-ierarhia-na-dumite/>)

9. Какво ви дава сили да продължавате да творите?

Духът!

09.09.2023

(Въпросите зададе Йоанна Гудалова)

Персонален сайт на автора: www.romankissiov.com